

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravljanje v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo 8 dinarjev.

Krščanski socialci zagovarjajo komisarijate.

«Pravica», glasilo tako zvanih krščanskih socialcev, je zelo razgrela naša ugotovitev, da je oficijelna SLS zagrešila nasilje, ker je razpustila ravnateljstvo OUZD.

Klerikalci, ki so še včeraj silovito nastopali proti komisarijatom, so danes za komisarijate. Navzlic temu, da je izvoljen občinski svet v Ljubljani, ne dovolijo, da se sestane in izvoli župana. Na svojih konventiklih celo razpravljajo, da imenujejo za komisarja svojega izrazitega strankarja in razveljavijo občinske volitve, četudi ni nobenih stvarnih razlogov za to. Klerikalci so brez povoda razpustili ptujski občinski svet in imenovali svojega komisarja. Klerikalci so pa razpustili tudi ravnateljstvo OUZD in postavili svoj večinski komisariat. «Pravica», ki je svojčas tako rada zagovarjala demokratična načela, nima ne ene besede ogorčenja proti vzdrževanju komisariatov v Ljubljani in Ptuj, povzpela se je celo na stališče, da je izraziti klerikalni komisariat v OUZD upravičen.

Klerikalcem bodo njihove nasilne metode hodile še zelo v napotje in bo njihova dvojna morala ob pravem času dobila tudi dvojno plačilo. Sedaj je dokazano, da so klerikalci za samoupravo in za respektiranje ljudske volje samo takrat, kadar niso v vladi. Kakor hitro dobe pa moč v svoje roke, takrat se pa poslužijo najgrših absolutističnih metod in jim je deveta briga, kar so svojčas pridigovali o demokratizmu.

Klerikalci so od 16 članov ravnateljstva OUZD imenovali 12 članov iz vrst agitatorjev SLS. Le 4 člani ravnateljstva pripadajo drugim skupinam. Kje so dobili klerikalci legitimacijo, da predstavljajo večino zavarovancev pri OUZD? Komaj eno tretjino glasov bi dobili pri volitvah, sedaj si pa z vladno močjo prisvajajo dvetretjinsko večino. Ali je to demokracija, ali je to krščanski socializem? Prosto nasilje je to in zavajanje socialne institucije v dnevno politično borbo.

Vsi želimo, da se izvedejo volitve v OUZD. Dokler pa ni volitev, je edino pravično, da odločujejo v začasnem predstavništvu OUZD zastopniki iz vseh delavskih in delodajalskih skupin. Merilo, kako je porazdeliti na posamezne skupine zastopstvo, ni težko najti. Za delavce-zavarovance bi bil prav lahko merodajen rezultat volitev v Delavsko zbornico. Sicer pa naj bi se presojalo številčno razmerje imenovanih članov OUZD kakor bi se hotelo, če bi količkej odločevala tudi objektivnost, klerikalci nikdar ne bi imeli pravice do 12 članov.

Izven dvoma je tudi, da se lahko imenuje v OUZD samo tiste člane, katere predlagajo strokovne organizacije. Od kdaj je SLS poklicana, da odločuje, kdo bo zastopal narodno delavstvo?

«Pravica» nas poučuje, da je v ravnateljstvu OUZD tudi naš tovariš. Prav dobro ga poznamo in smo tudi z njim v najožjem tovariškem razmerju, če bi tudi «Pravica» med vrstami nekaj drugega rada povedala. Ugotavljamo pa, da ta tovariš ne sodeluje v strokovnem pokretu NSZ, ampak v organizaciji, ki ni sestaven del naše

organizacije, in je mnenja, da je bil tudi kot predstavnik te organizacije pozvan v ravnateljstvo OUZD. Dejansko narodno delavstvo v novem ravnateljstvu OUZD nima nobenega svojega zastopnika. In spričo tega dejstva naj bi molčali?

«Pravica» sprašuje, koliko članov šteje NSZ in bi rada s tem rekla, da nas sploh ni. Ugotavljamo, da smo dobili pri volitvah v Delavsko zbornico 8359 glasov, poleg gotovega števila članov na enotni listi privatnih nameščencev in smo potemtakem že upravičeni zastaviti svojo besedo v obrambo socialnega zavarovanja.

Tako zvani krščanski socialci so padli popolnoma pod kopito ljubljanske klerikalne mamoniščne družbe. Vse svoje naziranje uravnavajo po tem, kaj pride iz vrst posvečene žlahte. Borbenost so zamenjali z oportunizmom, socialnost pa z reakcionarnostjo svojih delodajalcev. Tako globoko so padli, da predstavljajo delavski javnosti za zaščitnike socialnega zavarovanja ljudi, ki niso izpolnili niti svojih najprimitivnejših dolžnosti napram OUZD. Višek predrznosti je zato, da se «Pravica» sploh upa, očitati drugim «politične kupčije», ko pa vsa krščanska socialija živi danes izključno le od milosti svojih političnih «barantačev» v Beogradu. Ljudje, ki so izdali vsa svoja načela za ceno dobrot političnega oportunizma, naj ne prihajajo pred nas z nauki o morali, demokraciji in — poštenosti!

Komercializacija naših železnic.

IV.

Poglejmo še, kako se je delalo in uredilo drugod in kaj se namerava pri nas! Najprej tri najbolj znane primere, in sicer Nemčijo, Češkoslovaško in Avstrijo. Vse tri države so z letom 1925. izvedle tako zvano komercializacijo.

Nemčija je s posebnim zakonom od 30. avgusta leta 1924. ustvarila „nemško državno-železniško družbo“ (Deutsche Reichsbahn-Gesellschaft). Delniški kapital je 15 milijard zlatih mark, od teh je 13 milijard državna last, in sicer precejena vrednost vseh državnih prometnih naprav z inventarjem in materijalom dne 8. julija 1924. in 2 milijardi je privatni kapital, ki je bil vplačan v gotovini in naravi (železniški inventar in materijal) od privatnih delničarjev. Upravni svet sestoji iz 18 članov, polovico jih imenuje država, drugo polovico pa imenuje tako zvani oskrbnik, ker tvorijo vse prometne naprave Nemčije garancijo za odplačilo vojne škode, ki je bila Nemčiji naložena. Upravni svet tvori vrhovno vodstvo vseh železnic ter vodi in financira ves obrat po statutih. Družba po zakonu ostane do 31. decembra 1964., nakar prevzame država zopet obratovanje v svoje roke. Komercializacija je torej izvršena na ta način, da so se železnice izvzele iz državnega gospodarstva, se je pritegnil privatni kapital k sodelovanju in sodločevanju, da bi se na ta način vsakoletno doseglo kolikor možno največ čistih dohodkov — za odplačevanje vojne škode. Železnice se torej niso prodale, temveč se je samo uprava osvobodila raznih državnih upravnih norm in odvisnosti od zakonov, v finančnem oziru pa se je pripustil vpliv privatnemu kapitalu, da on pomaga k racionalnosti obratovanja. Izrecno naglašamo, da so za ta zakon glasovali poslanci nemške socialdemokratske stranke skupno z raznimi meščanskimi poslanci.

Češkoslovaška je tudi v letu 1925. uvedla komercializacijo na popolnoma drugi bazi. Upravno je s strogim normiranjem osebja od spodaj na vzgor ugotovila neobhodno potrebno število istega, administracijo poenostavila osobito v eksekutivi. Pridržala je ministrstvo kot vrhovno vodstvo, direktijam pa je dala velik delokrog v vseh vprašanjih. Ima torej samo dve upravni instanci. V finančnem oziru se je postavila na stališče, da

morajo železnice obratovati iz rednih dohodkov. Vsled tega ima letno dva proračuna, in sicer za obratovanje železnic in za investicije. Obrat se mora iz tekočih dohodkov financirati, investicije se pa financirajo iz eventualnih presežkov obrata, torej iz čistega dobička ali pa iz sredstev, ki jih mora dati država iz drugih virov na razpolago.

Avstrija je isto tako z letom 1925. uvedla komercializacijo. Ustvarila se je posebna generalna direkcija avstrijskih zveznih železnic, ki na lasten račun vodi obrat. Direkcije so ostale, tako, da ima tudi Avstrija samo dve upravni instanci. Generalna direkcija je obvezana, da vsakoletno predlaga parlamentu proračun z obračunom in bilanco prejšnjega leta. Največje težkoče ima Avstrija z zelo velikim številom osebja, ker je morala prevzeti osebje, ki je moralo oditi iz nemških nasledstvenih držav bivše habsburške monarhije. Vsled tega imajo avstrijske zvezne železnice vsako leto precejšen deficit, ki ga pa generalna direkcija še ni točno povedala, ker še ni sestavljena bilanca za l. 1925. ter je radi tega v Avstriji precej nevolje nad komercializacijo in generalno direkcijo.

Kaj se hoče pri nas? Ne oddaljimo se od resnice, ako trdimo, da nihče ne ve, kaj hoče! Ministrstvo za promet je dalo sestaviti nek osnutek o komercializaciji. Ta osnutek je bil v avgustu poslan raznim pridobitvenim krogom v presojo. V oktobru bi se morala vršiti anketa v Beogradu, ki pa je preložena na december. Dnevno časopisje je tu pa tam prineslo kako notico ali kak komunikacijo iz ministrstva za promet. V volilnem boju o priliki skupšinskih volitev to vprašanje sploh ni obstajalo. Govorilo se je sicer od kakega kandidata, da imajo naše železnice v pretečenem proračunskem letu okoli 500 milijonov deficita in da je to škandal itd. Ali nepobitna je resnica, da za naše politične stranke in za parlament tvori železniško vprašanje — popolno špansko vas!

Osnutek ministrstva za promet je predvideval poseben upravni odbor 24 oseb, ki bi imel neko vrhovno vodstvo nad obratovanjem železnic. Temu odboru naj bi država poleg železnic dala na razpolago še 500 milijonov dinarjev obratnega kapitala, ki bi se tekom 12 let zopet državi vrnil. Načrt osnutka sam na sebi je bil a priori nemogoč! Čemu upravni odbor, ako železnice ostanejo državne in

mora država vse plačevati? Komu je upravni odbor, ki ga imenuje ta ali ta gospodarska korporacija, odgovoren za svoje delo ali nedelo v upravnem svetu? Koga predstavlja in v katerem smislu naj vrši dodeljeno mu funkcijo? Ali ga more pozvati država na odgovor, ako s svojim glasom v upravnem odboru škoduje splošnim državnim interesom? Ali je potrebno in pravilno, da se parlamentu odvzame gotov del njegovih pravic v pogledu vsakoletnega proračuna in obračuna in se to dodeli raznim gg. upravnim svetnikom? Tako in enaka vprašanja so se pojavila in že na prvi direktorski seji v septembru je osnutek — propadel! Sedaj se baje v ministrstvu za promet dela na drugih osnovah. Tudi se govori, da je ta osnutek imel za posledico — razne upokojitve visokih funkcijonarjev v železniški stroki!

Določnega torej ni bilo do sedaj še prav nič povedanega. Vsled tega so tudi one pičle enunciacije, ki so prišle v javnost bodisi iz ministrstva ali od privatnikov, samo problematičnega značaja, da se je pač nekaj povedalo ali kritiziralo. Edino izjemo bi mogli nazvati tako zvano konferenco, ki so jo v Ljubljani sklicale internacionalne marksistične organizacije na dan 25. septembra 1927., ako bi bila ta konferenca dala vsaj osnovo za pospravljanje. Ne vemo, kaki so bili motivi onih vodilnih sodrugov, ki so to konferenco spočeli in jo vodili! Samo dejstvo pa, da so na tej konferenci slovenski sodrugi hoteli nastopati kot predstavitelji jugoslovanskega proletarijata ter se je predsedujoči prezentiral kot zastopnik centrale iz Beograda, daje misliti in pravico do — kritike.

Ta konferenca marksistov je po dolgih debatah o vseh mogočih in nemogočih stvareh ter po prečitani pismenega referata glavnega tajnika Delavske zbornice v Ljubljani Uratnika sprejela gostobesedno resolucijo, ki je bila potem tiskana v vseh dnevnikih in predložena tudi vladi. Resolucija govori o komercialno-trgovskem sistemu, o lastnem računu, o skupni upravi komercializiranih železnic, kamor morajo priti tudi zastopniki delavsko-konzumnih in produktivnih zadrug in delavskih strokovnih in gospodarskih organizacij. Te zastopnike imajo te delavske institucije v svobodnih volitvah izvoliti! Uprava komercializiranih železnic odloča o vseh novih progah. Potem resolucija navaja zahteve glede oseba ter izzveni v ostrem protestu proti privatni eksploataciji naših železnic.

Celo resolucijo lahko mirne duše nazovemo konglomerat protislovij, ki imajo svoj izvor v popolnem pomanjkanju osnovnih pojmov administracije trgovske in finančne vede. Najbolj pa se mora človek čuditi, ako vidi nastopati v letu 1927. skoraj iste sodruge proti privatni eksploataciji naših železnic, ki so ob podržavljenju južne železnice od jeseni 1923. do 25. septembra 1927. po vseh shodih ter pri vsaki mogoči in nemogoči priliki kričali proti Beogradu, da je ubil slovenske železnice in da oni, sodrugi, ne pustijo, da bi se slovenske železnice in slovenske železničarje „zbalkaniziralo“. Na konferenci 25. septembra 1927. pa je bil prečitani referat glavnega tajnika Delavske zbornice Uratnika s parolo: proti privatnim železnicam! Glede referata smo mnenja, da bi glavni tajnik moral v svojih enunciacijah vzeti za osnovo vse kaj drugega in ne samo raznih člankov, četudi iste prinaša „Privredni pregled“.

Vprašanje upravljanja in financiranja naših železnic je osebno za jugoslovansko delovno ljudstvo tako velike važnosti, da je dolžnost tako zvanih voditeljev tega proletarijata, da ne operirajo s cenenimi frazami, ker s tem dajo orožje samo kapitalistu. Če tega sodrugi ne verujejo, naj med štirimi očmi vprašajo pazne slovenske gospodarske kroge ali pa v Beogradu v ministrstvu za promet. Ti jim bodo točno povedali šodbo, ki bo znabiti partijsko dobrohotna, v bistvu pa za ves delavski stan absolutno porazna.

Ako bi pa ta sodba rodila to, da bi se delavske organizacije pri presoji gospodarskih vprašanj otresele raznih politično-strankarskih vplivov ter dosledno branile interese delojemalca napram delodajalcu na osnovi vede in pameti, potem je pričakovati zboljšanja razmer ob krepkem in odločujočem vplivu proletarijata tudi v naši državi.

Rudarsko zavarovanje.

Protestna zborovanja rudarjev.

V nedeljo 16. oktobra t. l. se je vršilo v Hrastniku protestno zborovanje rudarjev, na katerem se je razpravljalo o položaju bratovskih skladnic. Shodu je predsedoval Alojz Blagotinšek, Narodno-strokovno zvezo pa je zastopal nje predsednik tov. Franc Potrpin, ki je v imenu te organizacije podal tudi svoje poročilo.

Minulo nedeljo, 30. oktobra t. l., pa se je vršil tak shod v Trbovljah v gostilni Forte. Shodu je predsedoval predsednik II. rudarske skupine g. Anton Zupančič III. Tudi na tem shodu se je izneslo stanje bratovske skladnice in so posamezni zastopniki rudarskih organizacij podali svoje izjave. Za Narodno-strokovno zvezo je podal izjavo tov. Pavel Dornik. Na obeh shodih je bila sprejeta naslednja resolucija:

Delavstvo Trboveljske premogokopne družbe v Hrastniku in Trbovljah je, razpravljajoč o položaju Bratovskih skladnic, ugotovilo, da bo starostno zavarovanje:

a) zaradi pomanjkanja kapitalnega kritja,

b) zaradi neznatnega presežka izdatkov v primeri z dohodki in

c) zaradi trošenja rezervnega sklada v doglednem času popolnoma skrahiralo, kar že sedaj tira stare in za upokojitve godne člane v obup.

Na podlagi teh ugotovitev je delavstvo na tem shodu sklenilo pozvati:

1.) Vse poslanske klube v Sloveniji, da interpelirajo pri gospodu ministru za šume in rudnike, da takoj ukrene vse potrebno za zaščito starostnega zavarovanja bratovskih skladnic ter odobri soglasne predloge delavske delegacije na I. glavni skupščini bratovskih skladnic dne 14. februarja 1926. v Ljubljani, za izpopolnitev pravilnika bratovskih skladnic z dne 1. decembra 1924.

2.) Delavsko zbornico, da vodi natančen pregled nad bilančnim gibanjem starostnega zavarovanja bratovskih skladnic in podaja o tem mesečna poročila vsem delavskim časopisom.

3.) Vse delavstvo, ki je včlanjeno pri bratovskih skladnicah, da se z vso požrtvovalnostjo in smotrenim delom zavzame za vzdrževanje in izpopolnitev obstoječega starostnega zavarovanja.

Ivan Albrecht:

(Nadaljevanje.)

Tinično breme.

Mislila je na bledega gospoda, ki naj bi bil Müllerjev brat. Mrko ji je vstala v srcu misel, da ji je ušel zato, ker je njen oče samo delavec. V jezi je popustila puškarja in je hitela sama dalje.

«No, kam pa ali me boš počakala?» je klical Tomi za njo.

«S pijancem že ne bom hodila, me je sram,» je zamrmralo dekle nerazločno in ni hotelo čakati. Še ozrlo se ni.

Ko pa je šla naprej, jo je zbadlo nemo očitjanje:

«Ali te česa drugega ni prav nič sram?»

Prav okrenila se je, tako živo je prišlo vse to nad njo. Zdelo se ji je, da čuje v resnici glas, ki svari in opominja. Prav tak je bil kakor Francje. Toda ko je poslušala natančneje, ni bilo nič. Tedaj se je zbala samote in same sebe ter je odbrzela.

«Nikoli več,» je ponavljala v mislih.

«Nikoli več,» je ponovila še glasno, ko je slednjič vsa potna in zbegana dospela domov.

X.

Mojster Ščetina je dovršil delo. Stene so sicer bile nekam vijugaste, toda mojster Ščetina je kljub temu nekega večera odložil orodje in je stopil h gospodarju:

«Jes žinjam da bo nam dro po gode —» Tomi je razumel ta zaključek in je ponudil starcu merico žganja. Mož je popil in se je zahvalil:

«Pa srečne.»

Ko je bil Ščetina srečno od hiše, so po večerjali in so začeli kramljati. Bilo je blizu jeseni, takrat ko zori sadje in se začneja vlačiti megla po dolini. Valter je spal, Tini in Metka sta sedeli v kuhinji.

Puškar Tomi je bil slabe volje.

«Ta Müller — to je šema,» je razložil ženi. Matilda se je začudila in tudi Tini je dvignila oči.

«Račune smo imeli včeraj — no, pa je bilo dobička do čuda,» je razlagal gospodar in je bobnal s prsti po mizi. «Pa se domisli to motovilo, ta Müller, in se začne zahvaljevati odboru. In konec hvale je bil ta, da je predlagal, naj se razpusti društvo.»

Matilda je zastrmela in Tini si je v nestrpnem pričakovanju pogladila lase.

«To ima človek za trud,» je potožil Tomi in si nažgal pipo.

Nekaj časa so molčali — le moreča tišina je govorila z njimi. Tomi je venomer ogledoval Tinico, da ji je bilo naposled mučno in sitno.

«Kaj imajo ateji?» je premišljala in je skričala obraz pred pogledi, dokler ji ni prišlo na pomoč materino vprašanje:

«Ali nisi bil ti nič zoper to?»

Tomi se je nasmehnil:

«Kaj pa hočeš, ko je bilo vse domenjeno! Reberje niso na meji — so rekli — saj je tako vse pošteno nemško. Premoženje so pa razdelili.»

«To je pa še dobro,» se je hitro oglasila Tilda. «Koliko pa je prišlo nate?»

«Name?» je zamrmral Tomi in je odložil pipo, «saj so ga razdelili med druga društva. To je ravno: Delaj, delaj, zraven si pa praznih rok!»

Komaj je razložil puškar to novico, je začel priganjati deklet v posteljo. Zaman so bili izgovori, da imata še dela za šolo, Tomi je obstal pri svojem...

Ko sta bila z ženo sama, je legla senca skrbi na njegov obraz. Začel je pohrkovati in dolgo ni bilo besede iz njega.

Po tem uvodu je začel motriti ženo, da se je dvigala njena radovednost vedno više. Predstavljala je posodo in je vsak hip pričakovala, da razkrije Tomi nekaj groznega. Ni se mogla premagovati in že je hotela z vprašanjem na dan, ko se je puškar naposled vendarle oglašil:

«Govore, da ima Müller brata, ki menda ni nič prida...»

«Beži!» ga je prekinila žena.

«Menda je bil zadnjič tisti človek tudi na veselici in je počel take reči, da Müller ne more več obstati v Reberjah,» je pravil puš-

Akcija delavske zbornice.

Delavska zbornica za Slovenijo posveča ureditvi rudarskega zavarovanja največjo pažnjo. Sedaj je opozorila vse poslanske klube na nevarnost, ki preti rudarskemu zavarovanju, in prosila za odpomoč. V dopisu, naslovljenem na poslance klube, se navaja:

Pozivno na tukajšnji dopis št. 2068 z dne 29. septembra, v katerem opozarjamo na visoko pasivnost naše bratovske skladnice in na nujno potrebo, da se uredi rudarsko zavarovanje z novo uredbo, ki jo pripravlja generalna direkcija za šume in rude, si usojamo obrniti Vašo pozornost ponovno na ta važen problem. K temu nas silijo ponovne urgence rudarskih organizacij in pa bojazen, da bi se uredilo rudarsko zavarovanje, katerega ureditev je izločena s finančnim zakonom iz neposrednega delokroga narodne skupščine, na tak način, da bi se rudarsko zavarovanje, ki je bilo pri nas že nad 40 let, če ne zadostno, pa vsaj solidno, docela upropastilo.

Do dobite pravo predstavo o važnosti posameznih vprašanj, za katere tu gre, naj osvetlimo še enkrat posamezne probleme v številkah.

1.) Prispevki so nezadostni tudi ako bi rudarsko zavarovanje ne bilo potrebno sanacije.

Pred vojno je bil prispevek na zavarovanca za rudarja in podjetje 28:46, sedaj 255 Din, relacija je 1:8. Povprečna renta je bila pred vojno 287 K, sedaj 6600 Din; relacija je 1:23.

Iz tega sledi, da je treba povišati prispevek na okrog 8 % za enako dobro in enako solidno zavarovanje, kakor smo ga imeli pred vojno, za 14 %—15 % na enako dobro, kakor se nam obeta po pravilniku iz leta 1925. Dejanski prispevek pa znaša 5 %.

2.) Sanacija rudarskega zavarovanja.

Leta 1912, so znašali pokojninski skladi bratovskih skladnic toliko, da je odpadlo na vsakega zavarovanca na bivšem Štajerskem 762:20 K, na bivšem Koroškem 763:30 K, na bivšem Kranjskem pa 691:51 K.

Na okroglo 13.000 zavarovancev v Sloveniji je znašalo kapitalno kritje okrog 13.000 × 700 K ali okrog 9.000.000 K. 9.000.000 K je danes enakih (1:14) 123.000.000 dinarjev.

Ta denar je danes za delavstvo skoro v celoti izgubljen. Največji del je dobila potom inflacije država, ki je zaradi tega dolžna pri sanaciji rudarskega zavarovanja sodelovati.

Podjetniki so plačevali tekom vojne, zlasti pa med leti 1918. in 1925. v provizijski sklad smešno nizke vsote. Cenimo, da bi morali vplačati pri pravilni valorizaciji njih prispevkov 25.000.000 dinarjev več kakor so.

Podjetniki s plačevanjem izrednega prispevka za sklad za stare upokojece pri sanaciji deloma sodelujejo, kar mora ostati tudi v bodoče.

Sedaj je položaj sledeči:

Pri redakciji uredbe so prevladovali popolnoma vplivi države kot podjetnika in privatnih rudarskih podjetnikov.

Država kakor rudniška podjetja bi se rada vsakega sodelovanja pri sanaciji bratovskih skladnic otesla in prevladala bremena sanacije na delavstvo. V kolikor se poleg tega potreba sanacije negira in skuša rešiti rudarsko zavarovanje z rednimi 5 % znašajočimi zavarovalnimi prispevki, so to poskusi, ki hočejo starostno zavarovanje rudarjev popolnoma upropastiti.

Ker rezerve 123 milijonov dinarjev, ki bi jo moralo naše rudarsko zavarovanje samo v Sloveniji imeti, ni, se stavlja dva problema:

Problem staroupokojencev.

Staroupokojeenci so tisti, ki so bili upokojeni pred 1. januarjem 1926. Teh upokojencev je 1370, njih vdov 1316, njih sirot 812.

Rente teh upokojencev so padle na neznatne zneske. Glavni del njih pokojnin tvorijo draginske doklade, ki so znašale leta 1924, skupno 4.444.933 Din. Te doklade krijejo sedaj podjetja, katerih prispevek za rudarsko zavarovanje je zvišan s tem za 2:80 % zavarovalne mezde. To je urejeno za Slovenijo z zakonom o pokojninskem skladu z dne 19. februarja 1922, št. 217 (Službene Novine 142). Delavstvo zahteva, da pri tem ostane in da se doklade za staroupokojece regulirajo tako:

a) da ne bo dobil nihče manj kot sedaj (sedaj znašajo doklade — upošteva se tudi potrebnost, ne samo članska leta — okrog 200 Din mesečno);

b) da dobi vsak valoriziran tisti znesek, do katerega bi imel po predvojnih zakonih pravico. Podjetja delujejo na to, da bi se prevladala skrb za staroupokojece na delavstvo.

Problem nabiranja kritja za upokojece po 1. januarju 1925.

Tisti, ki so se ali se bodo upokojili po 1. januarju 1925., imajo za seboj priznana leta službe, za kritje njih rent pa ni denarja. To kritje je treba dobiti, kakor predlagamo v zadnjem dopisu, z izrednimi prispevki države in podjetij (mesto izredovnih prinosov bi imelo stati v izpreminjevalnem predlogu k členu 147.: iz vanrednih prinosov). Efekt tam predlagane sanacije bi bil za Slovenijo 1:5 do 1:8 milijona dinarjev letno, kar ni veliko, če upoštevamo ogromno valutno izgubo, ki so jo provizijske blagajne bratovskih skladnic utrpale. Pravično bi bilo, da nosi to izgubo predvsem država, ki se je z denarjem provizijskih blagajn v glavnem okoristila. Le ako bi bilo to docela brezizgledno, bi se moralo pritegniti tudi podjetnike k tej sanaciji.

Kakor razvidimo, gre pri sanaciji rudarskega zavarovanja za obstoj stare, že nad 40 let obstoječe socialne institucije in za rešitev stotomilijonskih vrednot, ki jih je zaradi vojne delavstvo izgubilo.

Te številke dokazujejo same, da gre tu za važno vprašanje, kateremu bodo posvetili vsi naši poslaniški klubi brez dvoma tisto pažnjo, ki jo zasluži.

Cene tujem denarju.

Na zagrebški borzi se je dobilo 31. oktobra v valutah:

1 dolar za 56:20 do 56:40 Din;

v devizah pa:

1 avstrijski šiling za 8 do 8:03 Din;

100 nemških mark za 1355:50 do 1358:50 Din;

100 italijanskih lir za 309:46 do 311:46 Din;

1 dolar za 56:63 do 56:83 Din;

100 češkoslovaških kron za 168 do 168:80 Din.

Priporočajte in širite „NOVO PRAVDO“!

kar polglasno in se je venomer oziral okrog sebe. «Menda zablja otroke, dekletca...»

Kako je strmela Tilda v strahu.

«Tako no,» je naznačil Tomi s kretnjo in mati je zadrhtela:

«Pa Tinica je prinesla zadnjič dvajsetak domov —»

Puškar je stopil k vratom in je pogledal v vežo. Bilo ni nikogar.

«Menda so mu oblastva za petami. Müller je baje izjavil, da to ni njegov brat. Ali kaj hočeš, ko so enkrat govorice med ljudmi!»

Tomi je vzel iz omarice steklenico žganja in je pil. Za njim je pila še žena par požirkov.

«Ali ti ni Tinica ničesar povedala, kje je dobila tisti denar?»

«Meni?» se je čudil Tomi in je skomignil z rameni. «saj tu je vendar mati prva, ali ne?»

«Zame se dekle briga manj kakor za lanski sneg,» je odvrnila Matilda in glas je bil zasenčen. Po dolgem času je začutila nocoj, kako ji je prvi otrok spolzel iz rok.

«To so vse tiste tvoje neumnosti,» je začela očitati možu v nadaljevanju svojih misli. Še enkrat je segla po žganju, pa je že imela solze v očeh:

«Naj bo kakorkoli, jaz ne morem pomagati!»

«Ti ne moreš, jaz pa še manj,» je menil Tomi mrko. «Zdaj sem ob najlepši zaslužek.»

S tem je krenila misel v novo smer in otrok je bil v tistem hipu pozabljen.

«Kako pa misliš zdaj?» je vprašala Matilda nekam sočutno.

«Če bi vzela koga na stanovanje,» je poskusil puškar počasi. «Z vsem drugim tako ne bo nič!»

«Seveda.»

«Kuhinja bo zdaj nova, potem imava naenkrat dve sobi.»

«Seveda.»

«Tini bi šla mogoče služiti.»

Matilda je pomislila na vse bridkosti, ki jih je morala prestati s tem otrokom in je zopet pritrdila:

«Seveda.»

«Ovce bo že pasla, obleko si gotovo prisluzi,» je nadaljeval Tomi z razvijanjem svojega načrta.

«Seveda,» je rekla zopet Matilda in nič drugega. Leta zakonskega življenja so jo naučila dokaj natanko, kdaj je treba rabiti jezik in kdaj je bolje, če ga človek kroti.»

Medtem ko sta oče in mati urejevala kočljive zadeve bodočega gospodarstva in gospodinjstva, je Tini premišljevala v postelji stvari, ki so zanimale njo. Po vsem se ji je zdelo najbolj verjetno, da so gospodje razpustili društvo zato, ker niso marali delavcev poleg. Takele črne roke, seveda... Če bi bil oče imel rokavice na veselici... Vsi, kar je bilo gosposkih, so jih imeli. Prav gotovo so samo rokavice krive. Po vsem premišljanju je sklenila, da pojde sedaj služiti. Z očetom bo

zdaj gotovo križ, ko bo suša v žepu, z materjo pa itak ni nič...

Kakor je mislila, ji je bilo vendar hudo. Če bi bila županova — čemu je neki tako čudno na svetu?

Sredi takih misli je zaspala. Vso noč so ji kazale sanje pester pokrajine, kjer caruje radost in šumi svila. Hrepeneče je iztezala roke, vsa je bila potna od samega pričakovanja.

«Če le ni otrok kaj bolan,» je opozorila Matilda moža. Tomi je zagodrnjal v spanju. Nekaj o sleparijah je menda bilo, ki vodijo človeka samo za nos. Mati je vzdihnila in je težko pričakovala jutro. Posetili so jo trenutki spomina in kesanja. Praznino je začutila v duši, vse je splala enolična vsakdanost iz nje...

Včasih je imela moža in deco in dom, zdaj nima ničesar. Samo toliko je prišla ta tuja roka vmes, da jih je razdružila...

Matilda se je ozrla po možu in se je domislila zaradi botra Jožeta. Z jezo in s studom je mislila na tisti večer. Toliko je že časa vmes, vendar tistih besedi ne izpere ne leto, ne mesec, ne dan.

Če sem zaslužila ne vem kaj, tega pa prav gotovo nisem. Sililo ji je na jok, ker je bila po dolgem času zopet enkrat tako popolnoma sama s seboj, da je lahko govorila s svojim lastnim srcem... V tej samoti ji je bilo hudo za hčer. Tako mlada, pa pride kdo vé kam...

Politični pregled.

V Beogradu ni posebnih novih dogodkov, ki bi spremenili položaj.

Akcija za fronto demokracije se nadaljuje.

Davidović se je nedavno sestal s šefi opozicije in je iz teh razgovorov kakor tudi iz pisma šefom opozicije razvidno, da Davidović vztraja pri svoji akciji. Kljub vsem oviram bo končno le doseženo to, kar si želi vsak res napredni državljani.

Minuli teden je vložil v Narodni skupščini

Radič obtožbo proti Velji Vukičeviću kot notranjemu ministru

zaradi volilnih nasilstev, o katerih se je razpravljalo že v verifikacijskem odboru. Obtožnica pravi, da so v volilnem boju oblastva morala vršiti nasilje po navodilih Vukičevića, ter izraža začudenje, kako je mogoče, da Vukičević ni vedel, koliko je star njegov sin Miloš, ki je bil kot mladoleten izvoljen za poslanca. Obtožnica je bila v Narodni skupščini že v razpravi, ki se bo še nadaljevala.

Te dni je bil v razpravi v Narodni skupščini tudi

novi stanovanjski zakon,

ki je bil sprejet in bo veljal do 1. maja 1928. Novi zakon ne zadovoljuje ne hišnih lastnikov ne najemnikov, ker se stanovanjska beda na ta način ne rešuje. Država bi morala začeti sama graditi poslopja tako za svoje urade kakor za uradništvo. Prevaljevati breme, ki bi ga morala nositi država, na hišne lastnike, je krivično enostransko obremenjevanje.

Spričo nejasnega položaja, kaj bo napravila Demokratska zajednica, se nahaja

vlada v stalnih neprilikah

in ne bo lahko prišla do resnega dela, ki je v naši državi spričo kritičnega gospodarskega stanja nujno potrebno. V vladi je že začelo pokati, ko je te dni

odstopil in zopet umaknil odstop finančni minister dr. Marković.

Tuja roka ji bo rezala kruh, pod tujim srcem bo revica iskala okrilja. Ali ga najde, ali zabodi?

«Tak je zdaj otrok, da sam ne ve, ali je tič ali miš,» je vzdihnila žalostno in je šla poljubljat Tinico.

Ko pa je zagorela zarja in se je nasmehnilo jutro, je vstala in se je lotila običajnega posla. Bila je zopet popolnoma vsakdanja, niti diha sledu ni zapustila minula noč na njej.

XI.

In tako je šla Tini po svetu. Pasla je ovce in je čuvala deco in je gledala solnce in žalost in smeh. In bila je zadovoljna in bila je vesela in bila je žalostna, kakor sta pač nanasla priložnost in čas. Dnevi pa so bežali in so risali v dušo osebe in kraje, lepo in grdo, brez razločka in brez izbire. Mati ji je izbrala gospodinjo in mati je pobirala njene borne zaslužke.

Tako je obromala Tini več kot pol Roža in je poznala navade posameznih krajev in marsikatero slabost. Kakor je bil otrok droben in šibek, deklica je bila močna in stasovita daleč preko svojih let. Poznala je vse, kar je sicer njenim letom še mračna skrivnost. Zato ji je bilo vselej prijetno, če ji je zastavil pot poldorasel fant:

«Kam pa, Tini, kam?»

«Naravnost za nosom.»

Pravijo, da je hotel dr. Marković odstopiti iz zdravstvenih ozirrov. Z druge strani pa se zatrjuje, da je prišel v spor s svojimi ministrskimi tovariši. Po daljših pogajanjih je minister svoj odstop preklical. Z odstopom je grozil že tudi prometni minister general Milosavljević.

Kakor dosedanje vlade se bo, kakor je podoba, tudi ta bavila največ le

z notranjimi spori

ter tako zanemarjala delo za ljudstvo in državo. Tak položaj, kakor je zdaj, je nevzdržen. Vukičević napenja vse sile, da bi pomiril nasprotstva v radikalski stranki ter da bi si obdržal Demokratsko zajednico v koaliciji. Ako to ne bo šlo, bi si vsaj rad obdržal muslimane, katerim ponuja pogodbo po vzgledu znane blejske pogodbe s klerikalci.

Kdor veruje v napredek, mora verovati tudi v to, da bo kmalu konec vladovanja nazadnjaškega bloka, ki

ima danes večino le s pomočjo volilnih nasilstev.

Ko bi bile volitve svobodne, bi danes radikali šteli mnogo manj poslancev in bi ne bili več vodilna stranka v državi. Moč radikalov so še povečali klerikalci, ki so se jim pridružili, dasi so jih prej

vedno zmerjali s korupcionisti in framasoni.

Klerikalci, ki so za povečanje radikalske in svoje moči zatajili avtonomijo in pozabili na krvavo potrebo izenačenja davkov, se najbolj boje obračuna s sedanjim režimom, ki bo gotovo prišel na ta ali oni način. Če ne uspe baš vlada samega demokratskega bloka, bo

morda uspela koncentracijska vlada,

ki se smatra tudi kot dober izhod iz sedanjega nevzdržnega stanja. Pravijo, naj bi koncentracijsko vlado sestavila kakšna nevtralna osebnost izven parlamenta.

Od zunanjih dogodkov je beležiti

kritično stanje v Rumuniji,

kjer so začeli pristaši izgnanega bivšega prestolonaslednika Karla akcijo za njegov povratak. Kakor poročajo, je ponekod že izbruhnilo revolucionarno gibanje, ki ga hoče ministrski predsednik Bratianu potlačiti z vojaštvom in aretacijami.

Delavska prosveta.

SKIOPTIČNA PREDAVANJA prosvetnega odseka Delavske zbornice za Slovenijo se bodo vršila redno vsak ponedeljek ob 8. uri zvečer v novi dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev na Miklošičevi cesti. (Vhod čez dvorišče.) Prvo predavanje se vrši v ponedeljek 7. novembra ob 8. uri zvečer. Predaval bo tajnik Delavske zbornice Filip Uratnik o produkciji premoga v Sloveniji in o položaju rudarjev. Krščanski socialci

Knjižnica prosvetnega odseka Delavske zbornice v oktobru. Promet v knjižnici prosvetnega odseka Delavske zbornice v Ljubljani, Gradišče štev. 2, se je meseca oktobra zopet znatno dvignil. Da bo vsakdo videl, kako se dviga promet od meseca do meseca, navajamo v oklepajih številke, ki kažejo promet v septembru. Knjižnico je obiskalo 983 (709) članov, vpisalo se je 110 (92) novih. Knjig se je izposodilo 1850 (1306), od teh slovenskih 1015 (774), nemških 737 (456), srbohrvaških 98 (76), odnosno leposlovnih 1636 (1192), znanstvenih 214 (114). Denarnih dohodkov je bilo 3600 (1861). Din.

Ali ste že poravnali naročnino?

Tini se je zasukala in je postregla brzo:

«Mati, ki je odnesla kronice.»

V takem življenju je Tinica dosegla štiri najisto leto in je začutila, da je Rož premajhen in pretesen zanj. Zahotelo se ji je sveta, tistega širokega življenja, ki pelje onkraj gora. Tam so mesta, tam je svoboda, tam vabi sreča in slast...

Služila je tisti čas v Podgori in gospodinja jo je imela rada kakor lastnega otroka. Ko je čula o njeni nameri, jo je vabila na vse mogoče načine:

«Ne hodi, ti ne veš, kaj je svet!»

Tini se je nasmehnila z enostavnim izgovorom:

«Saj gredo tudi druge.»

Ko se je naklonilo leto k Božiču, se je odpravila domov.

«Pa srečno hodi,» ji je ponudila gospodinja in Tini je začutila srebrnjak na dlani. Za hip jo je zmogla nežnost, da je že hotela opustiti svoj sklep, toda takoj nato se je premagala:

«Pa srečno in brez zamere!»

Odšla je v solnčni, sveži zimski dan. Pod nogami je škripal sneg, v oči in lica je rezal mraz, a zrak je bil jasen in čist. Megla, ki se vlačila tod z malimi presledki od začetka jeseni pa prav do Božiča in še čez, se je za enkrat umaknila solncu.

(Dalje prihodnjič.)

«Kaj ne bi šla raje malce na levo?» je vabil fant.

«Na levo ne grem, na desno ne smem,» se je zasmejala in je pogledala tako, da je fant začuden postal in je tlesnil z jezikom.

Dom je ni mikal. Kadar je prišla mati, je Tini poslušala njeno pripovedovanje in je končno povedala kar naravnost:

«Kaj se menim za te čenče!»

Matildi je bilo nekam nerodno, vendar ni marala karati hčere, ker je imela preveč spoštovanja pred njenim zaslužkom. Samo pred odhodom ji je rekla navadno:

«No, me pa ne bo več, če ti ni prav nič za svoje ljudi.»

Tini se je namrdnila in se je obrnila vstran:

«Saj pridete itak samo po denar.»

Mati ni rekla ničesar, le poslovala se ni pri odhodu. Tini se je ozrla s hladnim pogledom za njo in je odšla k svojim ovcom ali k deci, kakor je že pač služila. Mislila je na tistega, ki se ozira za njo in je posestnikov sin, in na tistega, ki gleda po njej in je tak in tak, in na tretjega in četrtega, pa je zapela brezskrbno:

«Zareči ogenj brez plamena
v mojem srcu zdaj gori...»

Če jo je čula gospodinja, je hitro poščegetala vmes:

«Kdo ga je pa zakuril?»

Narodno-strokovna zveza.

Zdravstveni odseki.

Pred nedavnim časom so se pri vseh podružnicah ustanovili zdravstveni odseki, ki imajo skrbeti za zdravje delavstva. Nekateri odseki so pravilno razumeli svoj nalog, nekateri zopet ne, zato so ti prvi aktivni, drugi pa zopet pasivni. In vendar imajo zdravstveni odseki toliko hvaležnih nalog, da jim ne bi nedostajalo dela, ako bi izvršili polovico vseh teh važnih nalog. Mi jim tukaj navedemo par primerov in jih tako opozorimo na njih naloge.

Pri vlaganju prošnji za brezposelne podpore se je v več primerih ugotovilo, da niso bili prosilci prijavljeni okrožnemu uradu, čeravno jim je podjetje odtegovalo prispevek za bolniško blagajno. To se ne bi moglo zgoditi, če bi se bili dotični sami ali pa podružnica pravočasno prepričali, če so prijavljeni okrožnemu uradu. Takih primerov je na stotine, posebno tam, kjer so delavci vzeti za krajšo dobo. Zdravstveni odseki bi imeli torej že s tem polne roke dela, da se za vsakega prepričajo, da li je prijavljen okrožnemu uradu.

Drugi primeri, ki pridejo zelo pogosto v poštev, so naslednji: N. N. je zbolel in prišel v bolniško stanje. Nemalo je bil začuden, ko je dobil izplačano hranarino in prejel samo par dinarjev, akoravno je računal na večji znesek. Pri vprašanju, odkod to, se je ugotovilo, da je plačeval podjetniku, odnosno mu je podjetnik odtegoval sicer za XIV. razred bolniškega zavarovanja, plačeval pa je samo za VI. razred. Podjetniku ni prav nobeno sredstvo premalenkostno, da pride do svojega cilja. Tudi preprosta goljufija, kakor je v tem primeru, ni za podjetnika sramotna in se je le prerad poslužuje. Tudi tu bi imel zdravstveni odsek vse polno dela, da ugotovi, če so vsi podružnični člani zavarovani v pravih razredih. Okrožni urad je sam hvaležen vsakomur, ki prijavi ta ali oni nedostatek in prav rad da vse informacije na razpolago.

Prepogostokrat v tej ali oni tovarni ni pitne vode, ne vode za umivanje, ni stranišča itd. Vsi delavci to vidijo, vsi vidijo potrebo po tem ali onem in vendar ni med njimi nobenega, ki bi stavil zahtevo, naj se postavi stranišče ali preskrbi pitna voda itd. Vsi se bojijo podjetnika in posledic. Zdravstveni odsek bi moral tudi za to skrbeti in se mu ni bati zato nobenih posledic, ker tu ne postavlja zahteve posameznik, ampak vsi delavci.

O priliki poseta v neki veliki opekarni v bližini Maribora je naš strokovni tajnik ugotovil, da ni za preko 200 delavcev nobenega stranišča in da služi vsem delavcem in delavkam za to neka jama za barako, kjer stanujejo samci. Nobeden ni pomislil, da je taka jama vir najrazličnejših bolezni in da ob poletnem času nič kaj prijetno ne diši okrog stanovanjske barake. V tej opekarni tudi niso imeli pitne vode in so hodili delavci v kantino na jabolčnik. Zgodili so se primeri, da je v poletnem času delavec več zapil kot je prislužil.

V neki tovarni za dušik tudi niso imeli umivalnice in ne kopalnice in so bila čisto obolenja na želočnih organih vsakdanjost. Delavec, ki je delal s strupenimi tvarinami, si pred opoldanskim kosilom ni mogel umiti rok in je tako prenašal z jedjo tudi strup v želodec, od tu potem obolenja. Sicer je naša organizacija takoj odpravila to zlo, vendar je še dandanes zelo veliko število tovarni in delavnic, kjer je za higijeno delavca premalo ali celo nič poskrbljeno. Tukaj je potem pravo torišče dela za zdravstvene odseke. Ugotoviti je v vseh delavnicah in tovarnah take in enake pomanjkljivosti in jih je naznaniti tajništvu, da podvzame korake za njih nujno odpravo.

Zdravstveni odseki naj tedaj gredo na delo, ker dela ne manjka. Od časa do časa bomo ob-

javljali poročila naših zdravstvenih odsekov, ki so zelo zanimiva.

★

VIČ. Podružnica Narodno-strokovne zveze na Viču je otvorila za svoje člane in prijatelje plesno šolo. Pouk v plesni šoli bo vsako soboto v salonu gostilne «Amerika» na Glincah od 20. do 24. ure; ob nedeljah in praznikih pa od pol 15. do pol 17. ure na Strelišču pod Rožnikom. Potom teh plesnih vaj namerava vpeljati podružnica v svoje vrste kar največ družabnosti, katero sedaj med člani tako pogreša. Podružnica vabi vse člane in njih prijatelje k čim večji udeležbi. — V novembru priredi podružnica več skioptičnih predavanj. Otvoritveno predavanje bo v soboto 13. t. m. ob 8. uri zvečer v Sokolskem domu na Viču. O francoski revoluciji bo predaval oblastni poslanec, tov. Ivan Tavčar. — V kratkem prične z delom dramatični odsek NSZ, na kar opozarjamo vse stare in nove člane, obenem jih pozivamo, da plačujejo redno članarino.

LITIJA. V soboto 29. t. m. smo prebili pri nas zopet prav lep večer. Podružnica Narodno-strokovne zveze je priredila pravljčni večer v prostorih restavracije na pošti, ki so bili prepolni. O snegulčici, obutem mačku in Don Kišotu nam je povedal tov. Kravos mične storije in nas potem odvedel še na švicarske ledenike. Na tem predavanju se je prav dobro počutilo staro in mlado in si želimo zato še tako lepih predavanj. — Po predavanju se je ustanovil dramatični odsek NSZ in se je izvolil naslednji odbor: načelnik tov. Rudolf Jeltnikar, tajnica Cilka Trampuževa, blagajnik Franci Okorn, režiser Rudolf Tišler in gospodar Andrej Brajnik. Na sestanku je spregovoril v imenu centrale nekaj besed tudi tov. Kravos, ki je pojasnil pomen prosvetnega dela med delavstvom. Prepričani smo, da bo mladi odsek imel veliko uspeha pri svojem delu, in to mu tudi želimo.

ŠT. PAVEL. V nedeljo 6. t. m. priredi naša podružnica ob 3. uri popoldne javno skioptično predavanje v kino-dvorani g. Pickla. O odkritju Amerike in o kitajski deželi predava strokovni tajnik tov. Kravos iz Ljubljane. Vabimo vse člane in njih prijatelje k obilnemu posetu.

MEDVODE. V nedeljo dopoldne priredi naša podružnica informativni sestanek v Goričanih.

Poročal bo oblastni poslanec tov. Tavčar o nalogah in važnosti naše strokovne organizacije, nakar se bo v Goričanih ustanovila nova naša podružnica. Vabimo vse napredno delavstvo na ta važen sestanek.

Poziv. Borza dela v Ljubljani nam sporoča, da je Miroslav Drašković otvoril v Zagrebu, Maksimirska 54/a, novo tvornico za izdelovanje umetnih šablonov za soboslikarstvo, in išče več delavcev, večjih v izrezovanju soboslikarskih šablonov na stroj in roko. Reflektanti za tako službo naj se obrnejo na Borzo dela v Ljubljani, Dunajska cesta.

Nepolitični marksisti. V zadnjem času hodijo po deželi agitatorji «Zveze privatnih nameščenecv Jugoslavije» in vabijo nameščenecv v svoj krog. Povsod prav pridno poudarjajo, da je njih organizacija strogo nepolitična, namesto da bi odkrito povedali, da so amsterdamovci, tedaj internacionalci. V Logatcu n. pr. tvorijo podružnico te marksistične organizacije sami napredni možje, ki gotovo ne vedo, da s tem podpirajo nemški Amsterdam. Izgovor, da so drugi nameščenecv ne farbajo z nepolitičnostjo, ne drži, zakaj pa so izpustili iz znaka na levi strani «Privatnega nameščenca» besedo Amsterdam, ki jo nosi ta znak na «Delavcu» in ki je edino pravilen. Mar jih je sram povedati, da so amsterdamovci. Ne: sram jih gotovo ni, toda prav jim pride, da so nepolitični. Vsaka igra traja le nekaj časa in vaša tudi ne bo dolgo. Napredni privatni nameščenecv imamo svojo napredno organizacijo in ne smemo delati štafazo nemškemu Amsterdamu.

Logatec. Odbor podružnice Narodno-strokovne zveze je imel v nedeljo 30. oktobra plenarno sejo, kateri je prisostvoval tudi centralni tajnik tov. Kravos. Na seji se je razpravljalo o vseh tekočih podružničnih poslih in se je reorganiziralo odbor. Mesto tajnika je prevzel tov. Muschet ter je s tem podana garancija, da bo podružnica odsej živahno delovala. Na seji se je ustanovil prosvetni odsek, kateremu načeluje tov. Muschet, in zdravstveni odsek, kateremu načeluje tov. Hodnik. Sklenilo se je dalje, vpeljati redna skioptična predavanja, združena z družabnimi večeri, da se tako članstvo medsebojno seznanja. Na seji, ki je trajala tri ure, so se rešila vsa ostala nujna podružnična vprašanja in je na seji obširno poročal tudi delegat centrale o nalogah, ki jih ima izvršiti podružnica. Ta seja je za nas mejnik novega dela in po njej pričakujemo vidnih uspehov.

Tedenske vesti.

† **Milena dr. Žerjavova.** V četrtek ob en četrt na eno po polnoči je umrla v Ljubljani gospa Milena Žerjav, soproga narodnega poslanca in ministra n. r. gospoda dr. Gregorja Žerjava. Z gospo Mileno Žerjavovo lega v prerani grob vzorna slovenska žena, skrbna, ljubeča mati, velika dobrotnica dijaštva, navdušena sokolska delavka. Srčna plemenitost, prirojena dobrota in skromnost je odlikovala pokojno gospo. Spomin na gospo Žerjavovo ostane svetel in nepozaben. Pogreb gospe dr. Žerjavove se je vršil v petek ob 3. uri popoldne.

* **Deveta obletnica poloma avstro-ogrsko monarhije.** V dnevih 28. in 29. oktobra t. l. je poteklo devet let, odkar je razpadla stara avstro-ogrsko monarhija in so zatirani avstrijski narodi dobili svojo svobodo. Češkoslovaška praznuje praznik osvobođenja vsako leto na dan 28. oktobra. Na ta dan so Čehoslovaki že imeli svojo državo, dočim je Jugoslavija dejansko nastala šele mesec dni kasneje, ko smo se ujediniili s Srbijo in Črno goro. Zato je naš praznik 1. december, praznik ujedinijenja Srbov, Hrvatov in Slovencev.

* **Lep dar kralja Aleksandra visokošolski mladini.** V Beogradu je dograjen akademski dom,

velika in lepa stavba, ki jo je namenil kralj Aleksander beograjski visokošolski mladini. Poslopje ima poleg drugih prostorov 250 malih stanovanjskih sob. Žalostno je le, da si beograjsko vseučilišče ne upa prevzeti doma, češ, da bi se stroški ne krili z dohodki.

* **Volitve v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani v nedeljo zaključene.** Volilna komisija je po pošti prejela 19.079 glasovnic, a osebno je v nedeljo volilo le 9 volilcev, tako da je skupno glasovalo 19.088 volilnih upravičencev. Delo volilne komisije bo najbrže končano šele koncem tedna in šele takrat bodo znani rezultati volitev.

* **«Železnički Almanah 1928/1929».** Uredaciji naših odličnih stručnjaka, a sa saradnjom naših najboljih predstavnikov saobraćajno-ekonomsko-tarifskih pitanja, u aprilu iduće godine izlazi «Železnički Almanah» uporedo sa novim međunarodnim redovima vožnje. Pored svih komercijalno-tarifskih i trgovačkih uputa za robni i putnički saobraćaj železnicom i brodarstvom pomorskim i rečnim, za unutrašnji i međunarodni saobraćaj. — Almanah će doneti i sve redove vožnje putničkih i teretnih međunarodnih vozova i brodova, zajedno sa tarifama i kilome-

tražom za važnije medunarodne centre. U opšte, Almanah će postati neophodno potreban priručnik svakoj radnji, poslovnici, kao i svakom putniku. Izdanje će izneti preko 50 tabaka velike četvrtine teksta, sa 25 slika i dve karte. Staje u pretplati 120 dinara. Treba samo dostaviti tačnu adresu «Železničkom Almanahu — Beograd» — pa će se knjiga, na poštansko pouzdeće dobiti o trošku redakcije Almanaha.

* **Smrt vdove po pisatelju Stritarju.** V Aspanju pri Dunaju je umrla gospa Terezija Stritarjeva, vdova po našem pisatelju Josipu Stritarju. Sledila je svojemu soprogu v večnost po kratkih letih osamljenosti in bo legla v grob v svojem domačem kraju, kamor se je iz Rogaške Slatine vrnila kmalu po Stritarjevi smrti. Pokojnici bodi med Slovenci ohranjen blag spomin!

* **Izvajanje socijalne politike SLS v laškem okraju.** Iz Laškega nam pišejo: V Trnovem pri Sv. Jederti živi 88letni Franc Lipovšek, vpokojeni cestar. Imenovanemu je bila leta 1917. priznana dosmrtna mesečna pokojnina v znesku 20 kron, katera se mu je pod gerentom g. dr. Rošem povišala na 50 Din. Dokler je bil g. dr. Roš gerent, je mož prejemal svojo pokojnino redno do konca meseca junija 1927. Ko je zavlada klero-radikalni režim, je odstavil veliki župan g. dr. Roša ter na njegovo mesto imenoval posestnika g. Hrastnika, načelnika SLS za okraj Laško, z mesečno plačo 700 Din. G. Hrastnika so po preteku enega meseca spoznali klerikalni vodje kot nesposobnega, zaradi tega so ga odstavili in imenovali na njegovo mesto g. dr. Godniča z mesečno plačo 2500 Din. Od tega časa je doletelo uslužbenec in upokojenec hudo zlo. Imenovani starček, ki je zaradi svoje visoke starosti nezmožen za delo, leži v postelji, brez vsakega premoženja in brez pokojnine. Nad dejstvom, da se 88letnemu starcu ukine zakonita pokojnina, se zgraža vsa okolica, ki ima sedaj priliko zasledovati praktično izvajanje socijalne politike SLS.

* **Samoumor.** 16letna služkinja trgovca gosp. Rateja v Trbovljah Leopoldina Pečnikova je te dni skočila v Savo. Njeno truplo so izvlekli iz Save v Radečah. Baje je izvršila samoumor zaradi neozdravljive bolezni.

* **Žaloigra dveh zaljublencev.** Te dni so pripeljali iz Zagorja v ljubljansko bolnico mladega Ljubljančana, ki je bil v popolni nezvesti. Gre za 25letnega Oskarja Kastelica, sina znanega ljubljanskega krojaškega mojstra g. Kastelica. Mladi Oskar je odšel nedavno od doma, ne da bi komu povedal, kam je namenjen. Vzel je s seboj večji znesek denarja. Kasneje so ugotovili, da se je napotil v Kranj, kjer je imel ljubico, 24letno natakario Mimico Kleinovo. Z njo je naredil več izletov z avtomobilom, med drugim tudi na Bled. Usodnega dne sta prišla zaljubljenca v Zagorje ob Savi, kjer sta prenočevala v mali gostilni Kovač v Toplicah. Oba sta bila sicer nekam zamišljena, vendar pa nista vzbujala nikakšne pozornosti. Kaj se je ponoči godilo med zaljubljenca, ni bilo mogoče ugotoviti. Naslednjega dne zjutraj pa so Kovačevi naenkrat slišali iz njune sobe tri strele, oddane hitro zaporedoma. Ko so vdrli v sobo so našli Oskarja in Mimico ležati v mlakah krvi. Na tleh je ležal revolver. Dekle je imelo dve rani, eno v srce, drugo v desno sence, fant pa tudi rano v desno sence. Takoj poklicani zdravnik je ugotovil, da je Kastelic še pri življenju, dočim je bila deklica že mrtva. Njeno truplo so prepeljali v zagorsko mrtvašnico, Oskarja Kastelica pa z vlakom v ljubljansko bolnico. Samomor sta izvršila zaljubljenca gotovo zaradi tega, ker se zaradi raznih ovir nista mogla poročiti.

* **Dve smrtni nesreči v Cerknici.** Predzadnjo nedeljo popoldne je šel 85letni oče Mehle (po domače Vrbec) v Cerknici na hlev po mrvo za konje. Ko je natlačil koč, ga je vlekel za seboj po precej položnih stopnicah. Nekako v sredi mu je spodrsnilo in mož je z višine kakih dveh me-

trov padel ter priletel z glavo na trda tla, kjer je obležal nezavesten. Po dveh urah je izdihnil, ne da bi se bil zavedel. Pokojnik je bil trdna domača korenina. Bil je sicer na užitku, toda ker je sin-gospodar padel v vojni, je oče pridno pomagal vdovi in nedoletnim vnukom pri gospodarstvu. Nekam žalostna usoda spremlja Mehletovo hišo. Kakor rečeno je gospodar končal v vojni; njegovi hčeri je bila padla sekira na glavo in jo do smrti ranila; njegovo mater so pred dvema letoma potegnili mrtvo iz potoka Cerknišče, oče pa je sedaj nesrečno preminul. — Nekaj dni na to se je pripetil drug žalosten dogodek. Na Slivnici se je prevrnil voz stelje na posestnika Damijana Mihevcu in na njegovo ženo. Dočim je ostala slednja pri življenju, je bil mož na mestu mrtev. — Oba pokojnika sta bila naprednjaka. Damijan Mihevc, ki je imel 60 let, se je prav živahno udeleževal v krajevni politiki. — Obema družinama izrekamo iskreno sožalje!

* **Smrtna nesreča v Št. Petru v Savinjski dolini.** Posestnik Jurij Saveršnik iz Št. Petra v Savinjski dolini je peljal voz slame iz Marije Reke. Sedel je še z nekim moškim in žensko na visoko naloženem vozu. Zavozil je tako nesrečno kraj cesti, da se je voz prevrnil v cestni jarek in pokopal vse tri pod slamo. Saveršnika so potegnili mrtvega izpod slame, dočim sta dobila oba druga ponesrečenca hude telesne poškodbe. Saveršnik je bil ugleden posestnik in napreden mož. Blag mu spomin!

* **Vrela voda usmrtila dete.** V Črnem potoku pri Šmartnem se je pri Mlinarjevih po nesrečnem naključju zvrnila velika posoda z vrelo vodo na 14mesečnega Jožka Kavška, ki je zaradi opeklin umrl čez nekaj dni v strašnih bolečinah.

* **Samomor slovenskega trgovca v Karlovcu.** V hotelu «Jadran» v Karlovcu je izvršil samomor trgovec Franc Gaspari, doma iz Novega mesta. V pismih, ki jih je zapustil, navaja, da si je končal življenje, ker so ga klevetniki onemogočili kot trgovca in mu s tem izpodkopali eksistenco.

* **Občinske volitve v Kočevju.** V nedeljo so se vršile v Kočevju občinske volitve, katerih rezultat je naslednji: SLS 68 glasov (3 mandati), lista župana dr. Sajovica 259 glasov (11 mandatov), nemška lista 208 glasov (9 mandatov) in lista dr. Rajha 54 glasov (2 mandata). Demokrati so glasovali deloma za listo dr. Rajha, deloma pa za listo dr. Sajovica. Slovenska večina se je s temi volitvami znova okrepila.

* **Roparski umor pri Vidmu.** V Stari vasi pri Vidmu je neznan razbojnik vdrl v hišo posestnice, gostilničarke in trgovke Marije Zvačičeve, precej premožne vdove, ter vdovo, ki je bila že priletna, napadel s sekuro, ji razklal glavo in z nožem prerezal vrat. Nato je neznanec pobral denar in druge vrednosti ter izginil.

* **Strašen zločin treh podivjanih fantov.** Na progi med Trbovljami in Hrastnikom se je odigral nečuven zločin. V samotni soteski so trije mladeniči v starosti 20 do 22 let srečali neko kmečko mladenko in jo zlorabili. Kakor obsedeni od zlobe so mladi zločinci nato zahtevali od svoje žrtve, da skoči v valove Save, ki je tam prav deroča. Deklica se je seveda obupno branila skoku v pogubo. Zato sta jo pograbila dva napadalca in jo res brez sence usmiljenja popadla in treščila v vodo, kjer je nesrečno dekle utonilo. Na nasprotni strani Save se je ob tem času slučajno nahajala neka kmetica, ki je opazovala zločinsko početje. Pohitela je do orožnikov, ki so se takoj podali na lov za zločinci in jih zares tudi kmalu zajeli ter jih oddali v sodne zapore v Laškem. Vzhinski zločinci zaslužijo brez milosti edino vešala.

* **Slovenec poneveril v Zagrebu veliko vsoto.** Sluga v tkaninski tvornici Mautner, d. d. v Zagrebu, Robert Blažič, rodом iz Kostanjevice pri Gorici, je poneveril tvrdki nad 365.000 dinarjev ter pobegnil s svojo ženo Reziko preko Karlovca in Bakra v Italijo, kjer sta bila blizu Gorice oba

aretirana. Blažič je italijanski državljani in ga bo sodilo italijansko sodišče, dočim bodo njegovo ženo Reziko izročili našim oblastvom.

* **Obešenka na drevesu.** V Rošpahu pri Mariboru je pasla živino 60letna starka Marija Jarčičeva, ki je bila zadnji čas neprestano zamišljena. Večkrat je pravila ljudem, da si bo nekaj napravila. Ko je usodnega dne popoldne pasla na travniku svojo živino, si je na bližnje češpljevo drevo privezala vrv, napravila zanko ter si jo dala okoli vratu. Ko jo je kmalu nato našla obešeno njena hčerka, jo je takoj odvezala in jo skušala oživeti. Bilo pa je že prepozno. Pravi vzrok samomora ni znan.

Dopisi.

TRBOVLJE. — Za računski tečaj se je že priglasilo 109 oseb; od teh so štiri gospodične. Najmlajši prijavljenec je star 16 let, najstarejši pa 45. — Skioptična predavanja prosvetnega pododseka DZ, se bodo pričela vsled nepredvidenih zaprek ob priliki prenovljenja dvorane Delavskega doma, s 30. novembrom t. l. in ne, kakor je bilo prvotno objavljeno, s 16. novembrom t. l. Program je sledeč: Velika francoska revolucija; Dunajska revolucija 1848. in Slovenci; Kitajska; Novi Dunaj; Oceanski parnik; Odkritje Amerike; Amerika in Slovenci; Racionalizacija dela in delavstvo; Produkcija premoga v Sloveniji in položaj rudarjev; Socialno skrbstvo za mater in otroka; Petrolej; Švica; Spolno vprašanje mladine; Stari Rim (Forum Romanum); Stari Rim (Palatin); Smisel planinstva in njega razvoj; Slike iz svetovne vojne; Guliverjevo potovanje; Snegulčica; Repoštev; Don Kišot. — Iz posebnih splošnih lepakov bo razvidno, kdaj in katero predavanje se bo vršilo. Prenovljena dvorana Delavskega doma bo gotovo zelo zadovoljila vse obiskovalce krasnih in zanimivih predavanj, saj je v nji nastanjena tudi centralna kurjava, ki bo nudila vsem ob mrzlih dneh in večerih prijazno toploto.

LOGATEC. V nedeljo sem bil po opravkih v Dolnjem Logatcu. Prijatelji so me povabili na dramsko predstavo logaškega Sokola in tako sem prebil nekaj prav prijetnega časa med našimi vrliimi Sokoli. V soboto 29. in nedeljo 30. t. m. so igrali zgodovinsko igro «Marija Tudor». Kako so igrali v soboto, mi ni znano, za nedeljo pa lahko rečem, da so igrali prav dobro in je bila publika navdušena za lepo igro. Režija je bila v spretnih rokah br. Hermana, ki je tudi prav dobro podal zlatarja Gilberta. Zelo dobro in s pravim plemiškim nastopom je dal Renarda brat Budihna. Fabiani je bil v maski prav dober, v igri ni preveč ogrel. Žid je vse preveč igral z rokami in žida skoro malo preveč karikiral. Plemičem manjka v splošnem plemiškega nastopa, sicer pa so prav dobro igrali. Pravi dobro je podala angleško kraljico Marijo Tudor s. Primičeva in je nje nastop bil res lep. Škoda, da je včasih pretiho govorila. Nje toaleta naravnost krasna. Nekoliko preboječa in tudi pretiha je bila Jana s. Deželove. V I. dejanju prizor z Gilbertom ni bil posrečen, pozneje se je vendar vsaj nekaj oživela in podala dobro igro. Scenerija je bila za Logatec naravnost luksuzna. Le luč bi bilo treba preurediti. Zelo moti igro vedno operiranje z lučjo, posebno takrat, kadar je je najmanj potreba. Logaški Sokol, odnosno njega dramatični odsek, je s to igro ponovno pokazal, da vrši med tamkajšnjim ljudstvom zelo potrebno prosvetno delo. Da so igre v sokolskem domu priljubljene, dokazuje dvakrat napolnjena velika dvorana. Za užitek, ki nam ga je Sokol priredil s to igro, smo mu zelo hvaležni. Bratje igralci naj nadaljujejo započeto pot. Prepričan sem, da jim bo napredni Logatec tako hvaležen kot sem jim bil jaz za lepe trenutke, ki sem jih prebil med njimi. Toliko o obisku pri logaških Sokolih. — V. K.

Pogovor o tem in onem.

Podzemski požar, ki traja že 43 let.

Na nevarnem ozemlju ljudje brez strahu grade poslopja.

Malo je znano v širši javnosti, da se nahaja v državi Ohio (Zedinjene države) pokrajina, ki je v polnem smislu besede ognjena. V tej pokrajini je mesto, katerega temelji so v plamenu, toda ljudje kljub temu brez strahu opravljajo svoje vsakdanje posle. Mesto se zove Straitsville. Z vrha bližnjega hriba se more opaziti na stotine ognjenikov, ki pretvarjajo zemljo v puščavo. Ako prideš na rob kakega ognjeniškega žrela, opaziš v globini plamen, ki šviga neprestano že od leta 1884.

Tistega leta je prišlo v državi Ohio do rudarske stavke in rudarji so iz osvete proti lastnikom premogovnikov zažgali premog. Spočetka je pričela goreti samo ena premogovna plast, česar v takratnih viharjih časih sploh niso opazili. Šele, ko se je ogenj močno razširil, se je javnost začela zanimati za stvar, ker je bil to nedvomno največji požar, kar jili je bilo na svetu. Pričeli so gasiti ogenj, kar pa ni nič pomagalo. Prebivalci tamkajšnjih krajev so se končno tako privadili na nevarnost, ki jim je vedno grozila, da se za silni požar sploh niso več zmenili. Mirno in brezskrbno so celo začeli na ognjenem ozemlju graditi hiše. Ako plamen požre kako poslopje, se zaradi tega nihče preveč ne razburja.

V osrčju tega ognjenega ozemlja delajo nemoteno rudarji, ki spravljajo na dan prvovrstni premog. Na številnih krajih mečejo vrelci kipečo vodo visoko v zrak. Rdeči plameni švigajo na več sto krajih iz zemlje. Premog razvija pri gorjenju strupene pline, ki so zelo nevarni za ljudi.

Tujci, ki prihajajo v te kraje, se začudeno sprašujejo, ali res ni mogoče pogasiti požara. Mnogo denarja se je že porabilo za gašenje, a brez uspeha. Enkrat so kar tri leta nepretrgoma spuščali cel potok v globočino žrela. Ko so končali z gašenjem, je postal ogenj še hujši. Ako pa bi poskušali žrela zasuti, bi si požar takoj poiskal izhod na drugem kraju. Neizčrpne morajo biti zaloge premoga v tem področju, sicer bi moral požar že nehati. Pravijo, da bo ogenj trajal še desetletja in desetletja.

★

Grožen tornado v Ameriki.

Pred tedni je zadel St. Louis, mesto v Zedinjenih državah, strašen vihar, tako zvani tornado. O grozni katastrofi smo že kratko poročali. K temu dogodku nam piše očitavec:

Malo pred eno uro popoldne smo slišali v St. Louisu od daleč skrivnostno votlo grmenje, katero so nekateri takoj spoznali za prihajajoči tornado. Začelo se je mračiti in za nekaj hipov je zavladala grobna tišina. Nato smo čuli močan šum kakor šum peroti ogromnih ptic. Nenadoma se je vtila ploha in pribučal je tornado. Videlo se nam je, kakor da se je odprlo peklo in so se vse peklenske sile spravile nad nas uboge zemljane.

Vse skupaj ni trajalo več kakor pet minut, in vendar je teh pet minut zadostovalo, da je iz ponosnega mesta St. Louisa nastal kup razvalin. Enako je trpela okolica. Porušene so bile skoro vse hiše. Grmenje viharja je še povečeval ropot ruševih se hiš, padanje opeke in dreves ter kričanje ponesrečencev.

Ko je tornado oddivjal, so potegnili iz ruševin 83 mrtvecev in okrog 1500 lažjih ter 700 težjih ranjencev. Število mrtvecev se je naslednje dni še povečalo, ker je več ranjencev podleglo poškodbam in so nekaj mrtvecev dobili iz razvalin šele pozneje.

Kako grožen je bil tornado, se vidi tudi iz tega, da je nosil po zraku izruvana drevesa in dele streh. Zadnji strašnejši tornado v teh krajih je bil leta 1896., a sedanji tornado je napravil dosti večjo škodo kakor leta 1896. Po tornadu je bil po ulicah nemogoč vsak promet. Policija je takoj stopila v akcijo ter je na vse konce in kraje mesta razposlala številne straže, da je preprečila pljenje in tatvine.

Mesto se sedaj že popravlja in bo kmalu zopet v redu, kajti mi Američani smo nagli in ne pustimo posledic katastrof nepopravljenih mesece in mesece, celo morda vse leto, kakor se to rado dogaja v naši stari domovini. Kolikor nam je znano, ni bil med ponesrečenimi noben naš rojak.

★

Uživanje mesa v posameznih državah.

Ne jedo povsod po svetu enako in tudi ne enakih količin posameznih jedi. Zlasti količina mesa, ki pride letno na eno osebo, je v različnih državah zelo različna. Trgovska zbornica v Milanu (Italija), se je lotila dela, da ugotovi, koliko mesa se poje v posameznih deželah in koliko kilogramov pojenega mesa pride na vsakega prebivalca. Ta statistika velja za lansko leto. Kot najmanjši mesni konzument se navaja Italija. Na drugem mestu je Rusija, kjer prednjačijo sočivje in močnata jedila. Od pojenega mesa pride v Italiji in Rusiji na vsakega prebivalca letno komaj od 18 do 20 kilogramov. V Avstriji in celo na Švedskem, kjer se mnogo in dobro je, tudi ne pride več ko 22 kg mesa letno na vsakega prebivalca. Na Madžarskem in v Rumuniji pride letno na vsakega prebivalca okrog 24 kg, na Poljskem pa nekaj preko 27 kg.

Čudno je, da je uživanje mesa na Norveškem, kjer so življenske prilike enake švedskim, precej večje. Na vsakega prebivalca odpade letno okrog 30 kg. Španija, ki je po življenskem načinu podobna Italiji, poje še enkrat toliko mesa kakor Italija; na vsakega prebivalca pride dobrih 31 kg. Približno toliko mesa kakor v Španiji se poje tudi v Jugoslaviji. Nizozemcem se ni čuditi, da odpade na vsako glavo letno 34 kg mesa, saj je znano, da Nizozemci ljubijo razkošne pojedine. Za Nizozemsko pride Švica, kjer uživanje mesa dosega 37 kg na osebo. Bolgarija je sicer kmetijska dežela, domovina najboljšega kislega mleka jogurta, a vendar odpade na vsakega prebivalca letno 38 kg. Za en kilogram več iznaša konsum mesa v Belgiji. V Nemčiji poje povprečni prebivalec letno 47 kg. Vzrok tolikega uživanja mesa so veliki industrijski kraji, kjer je meso v pomikanju sočivja vsesplošna hrana. Na Danskem pride na vsakega prebivalca 55 kg.

V Angliji je označeno mesno uživanje s 60 kg na vsakega prebivalca. Še več ko Anglija poje mesa Amerika, in sicer za 10 kg več na vsakega prebivalca. Višek mesnega konsumiranja je pa v Avstraliji, kjer poje letno povprečen prebivalec 103 kg mesa.

Preveliko uživanje mesa ni zdravo in zato pravijo, da imajo največjo bodočnost države, kjer se ne uživa mnogo mesne hrane.

★

× **Strašno početje sadistične ženske.** Sadističen človek je tak, ki uživa na tem, da muči ljudi ali živali. O tipu strašne sadistične podivjanosti poročajo zadnji francoski časopisi. Pred pariškimi porotniki je sedela te dni 47letna učiteljica nekega otroškega vrtca Marija Bouvierjeva. Ta ženska je v zavodu uganjala strašna zločinstva in je deco mučila na vse mogoče načine. Otroke je privezovala k drevesom, jih krvavo bičala in

jih ščipala z razbeljenimi kleščami. Porota je razgalila njeno strahotno početje. Na dan so prišle grozne stvari. Tako je dokazano, da je Bouvierjeva na zverinski način do smrti mučila neko dete, da je dve deklici vrgla v greznico, neki drugi deklici je zlomila prst na roki, jo z nožem urezala v jezik in ji zvilila roko. Podivjana ženska je bila obsojena na 15 let ječe. Občinstvo z obsodbo ni bilo zadovoljno in je zahtevalo, da jo porota obsodi na smrt.

× **Stoletnica vžigalic.** Leta 1827. je izdelal angleški lekarnar Walker v Stocktonu prvo praktično uporabno vžigalico, ki je bila uspeh dolgoletnih poizkusov. Prva vžigalica se je pa zelo razlikovala od sedanjih. Bila je 10 cm dolga, pol centimetra široka in več milimetrov debela. Glavica je bila iz klorokislega kalcija in žvepla. Prižiganje je bilo zelo komplicirano. Glavico je bilo treba oviti z gladilnim papirjem in jo potem naglo potegniti iz ovoja, da se je vžigala. Walker je prodajal svoje vžigalice v pločevinastih škatlicah po 84 komadov. V vsaki škatlici je bil košček gladilnega papirja. Šele čez dve leti so prišle prve vžigalice v London. Leta 1829. so izumili vžigalice, pri katerih ni bilo treba gladilnega papirja. Šest let pozneje so začeli izdelovati te vžigalice večjih množinah in kmalu so jih tako izpopolnili, da niso več potrebovali žvepla, ki je bilo zdravju in delavcem v tvornicah za izdelovanje vžigalic zelo škodljivo.

× **Krvava osveta zaljubljenca na smrtni postelji.** V javni bolnici v Nizzi leži 27letni inženjer Notaras že več mesecev in zdravniki so izjavili, da je njegovo stanje brezupno. Mož je bolan na pljučih. Kljub temu se je pa pred tremi tedni zaročil z uradnico Heleno Bial. Mlada nevesta je redno posečala bolnega ženina, mu prinašala razna darila in ga tolažila, da bo kmalu okreval in da se jima obeta srečno zakonsko življenje. V soboto je prišla Helena zopet v bolnico. Bila je napram ženinu izredno hladna. Notaras jo je takoj vprašal, zakaj se je tako nepričakovano izpremenila. Dekle spočetka ni hotelo odgovoriti, potem se je pa naenkrat obrnilo k bolniku: «Pravkar sem bila pri zdravniku in sem se informirala o tvoji bolezni.» Ženin je po teh besedah prebledel. Dekle je nekaj časa oklevalo, nato je pa izjavilo bolnemu ženinu, da je po mnenju zdravnikov njegovo stanje brezupno in da s poroko ne bo nič. Te besede so nesrečnega mladeniča tako zadele, da se je onesvestil. Ko se je zopet zavedel, mu je dekle izjavilo, da mora umreti in da njuna zaroka nima nobenega zmišla. Inženjer jo je vprašal, ali je prišla le zato, da mu pove bridko resnico. Helena ni odgovorila. Šele na drugo vprašanje je izjavila, da je imel njen prihod samo ta namen. Komaj je izrekla te besede, je segel Notaras pod vzglavje, kjer je imel spravljen revolver. «Pa pojdi tudi ti z menoj», je zaklical in pognal nevesti dve krogli v prsi. Helena je bila takoj mrtva. Oblastva so morilca aretirala, a ga pustila v bolnici, ker so zdravniki prepričani, da bo itak kmalu umrl.

× **Nemška izdaja Vodiške Johance.** Čudežen pojav Tereze Neumannove iz Konnersreutha v Nemčiji, ki pretaka krvave solze in na kateri se pojavljajo znaki Kristusovih ran, je vzbudil zanimanje vsega sveta. Za pojav se zanimajo zlasti znanstveni krogi. Tudi katoliška cerkev je zavzela sedaj svoje stališče. Cerkev je to pot napram čudežnemu pojavu precej v dvomih, ker je umljivo, da se noče prenašati. Tako pojavi, pravijo cerkveni očetje, nimajo ničesar skupnega z vero tudi ne v primeru, če cerkev izjavi, da gre za razodetje in proglasi dotično osebo za svetnika. Zdravniki znanstveniki izjavljajo, da je pojav krvavljenja Tereze Neumannove posledica skorbuta. Ta bolezen pa nastane zlasti tudi zaradi lakote in Tereza v resnici prav mnogo strada. Skorbut in histerija sta vzroka teh pojavov. O čudežu pa ni nobenega govora.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Pitt posluša z mrzlično napetostjo. Mož s krinko za nekaj trenutkov nepremično motri.

«Tvoji prejšnji gospodarici, lepi Španjolki, se nahajata zopet v Londonu,» reče zaničljivo.

Pittu zažare oči.

«Obljubili sta mi mnogo, toda me dovolj slabo plačali,» odvrne Irec v naglici. «Že dolgo sem se bavil z mislijo, da se ločim od njiju ter ne maram nič več slišati o njih.»

«Toda tvoja naloga je sedaj, da greš zopet k njima v službo.»

«Oh!» se začudi Pitt.

«Da, Ti se imaš hliniti, kot da si bil njujin najzvestejši služabnik in da hočeš tak tudi v bodoče ostati.» Sedaj se Pitt pomenljivo zasmeji.

«In potem naj vaši milosti vse povem, kar bom slišal, kajne?»

«Če ti je tvoje življenje ljubo, da, Če pa me ne ubogaš, potem ne utečeš najstrašnejši smrti.»

«Milostivi gospod morete me razkosati, če ne bom vseh vaših ukazov do pičice izpolnil.»

«Dobro. Potem poišči obe dami ter jima reci, da si mi utekel.»

Dečko prikima.

«In čim si zvedel, kje bivata, jima reci, da si pripravljen, da me opazuješ. Toda tedaj hočem vedeti, kje obe stanujeta, zvedeti moram natančno, kako leže njiju sobe, ali razumeš? Za to dobiš ta denar in ti je potem na razpolago, da greš, kamor se ti poljubi.»

Pitt vzklikne od veselja.

«To je vse, kar naj storim?»

«Vse!»

Irec se je moral naravnost brzditi, da ni pričel od veselja poskakovati. Da, zagonetni mož je postal sedaj njegov malik. Ne samo, da mu je prizanesel, oh, to ni nič, toda na mizi leži vsota, o kakršni se Pittu nikdar niti malo ni sanjalo. In vse to naj bo njegovo, za malenkostno uslugo, za odkritje svojih nekdanjih gospodaric.

Irec je bil pripravljen vse storiti za zagonetnega moža. In ta, ki je rdečelasca ostro motril, je takoj uvidel, da ima pretkanega fantalina popolnoma v oblasti.

Tako kot je bil nekoč vdan Terezi, tako bo sedaj tudi novemu gospodarju celo v najtežjih okoliščinah zvesto stal ob strani.

Mož s krinko se dvigne s stola.

«Eden mojih ljudi ti bo potem še vse ostalo povedal, kar ti bo storiti. Še danes boš z zavezanimi očmi odšel iz te hiše. Svoja poročila boš pošiljal na neuporabljivi vlačilec na Temzi, za čigar opis in kraj, kje leži, boš kmalu zvedel. Sedaj te pa še enkrat svarim pred izdajstvom, vem za vse in zvem vse. Če boš mojo dobrotljivost poplačal z nehvaležnostjo, potem je ni sile na svetu, ki bi te rešila najstrašnejše smrti.»

«Milostivi gospod, pripravljen sem žrtvovati za vas svoje življenje.»

«Bodi oprezen in pazi, da ti ne uide kaka nepremišljena beseda!»

«Nikakor ne. Vaša milost bo zadovoljna z menoj, kar najbolj spretno bom vso zadevo uravnal. Kot sem se nekoč na vso moč prizadeval, da izvršim ukaze svoje gospodarice, tako hočem sedaj izvršiti vaše.»

Mož s krinko prikima.

«Je že prav. Če izpolniš to obljubo, je ta denar tvoj, drugače pa ne pričakuj nobenega usmiljenja več.»

Zagonetni mož pozvonil. Bill vstopi. Njemu je mož s krinko že prej povedal svoj sklep, da uporabi namreč Irec za ogleduha.

Tajinstveni mož odide iz sobe, v kateri pusti samo Billa in pa od nenadne sreče docela omamljenega Pitta.

Lokavi nasprotnici.

Tereza je imela v svoji sobarici, ki je bila uvedena v vse skrivnosti svoje lepe gospodarice, neprecenljivo oporo.

Dostikrat je že dala pustolovka pretkani deklici razna težavna naročila, ki jih je sobarica vedno izvršila v največje zadovoljstvo svoje gospodarice. Pa sobarica se v svojem delovanju ni samo omejila na izvršitev naročil, temveč je bila tudi sama dovolj spretna, da je na lastno pest vse mogoče ugotovila, kar je bilo važno in potrebno, da izve njena gospodarica.

Tistega dne, ko so se izvršili v prejšnjem poglavju opisani dogodki, je zjutraj z vidno naglico prihitela v sobo svoje gospodarice, kjer je Tereza ravnokar sedela pri zajtrku, dočim je Manuela še spala.

«Kaj pa ti je?» vpraša Tereza sobarico. «Tako si vendar razburjena. Ali se je kaj posebnega pripetilo?»

«Milostiva gospodična, Pitta sem videla.»

Tereza se nasmehne.

«Pitta? Ti se motiš, njega ne bo nihče več videl.»

«On je bil, milostiva gospodična, Pitta bom vendar poznala. Taval je po S... cesti, kjer sem ga takoj spoznala. Vrh tega sem šla enkrat celo prav blizu mimo njega.»

«In ti ga nisi nagovorila?»

Sobarica se s hudomušnim pogledom pomenljivo ozre v svojo gospodarico.

«Si bom pač premislila, preden bi ga nagovorila, milostiva gospodična. Nenaden pojav tega človeka me je takoj osupnil.»

«Ali te je spoznal?»

«Ne. Takoj sem potegnila kapuco globoko preko glave in smuknila mimo njega.»

«Če se le nisi zmotila?»

«Nikakor ne, milostiva gospodična, bil je Pitt, njegov obraz bi med tisoči takoj spoznala. Nagovorila ga pa namenoma nisem, saj človek ne more vedeti, če nima pretkani dečko sedaj vse drugačnih namenov. Če ga je res ujel strašni Jack, potem je njegov nenaden pojav več ali manj vznemirljiv.»

«Imaš prav,» reče Tereza čez nekaj časa, «zopet si prav modro ravnala, kajti odkrito rečeno, sama se nemalo čudim, da je Pitt prost. Toda poiskati ga moram vsekakor.»

«Kakor ukažete, milostiva gospica!»

«Seveda le v toliko, da prideš z njim v razgovor. Za naše stanovanje za enkrat seveda ne sme zvedeti!»

«Če pa pojde z menoj, milostiva gospodična?»

Tereza razmišlja.

«Reci mu, da stanujemo na Heroldovi cesti št. ... slučajno mi je ta hiša znana, ima dva vhoda. Pri enem greš notri, potem pa takoj pri drugem odideš iz hiše. Toda ne pozabi vprašati Pitta, kje ga moreš tudi v bodoče videti. Če mi je še vedno tako zvesto vdan, je prav dragocena opora zame.»

Sobarica se prikloni.

«Vse se bo zgodilo kot ste ukazali, milostiva gospodična. Čimprej zopet odidem z doma ter se bom še enkrat podala v oni okoliš, kjer sem videla Pitta.»

«Že prav! Bodi pa zelo previdna, ne pusti se prekaniti od Pitta.»

Sobarica se pomenljivo nasmehne, nato pa molče odide iz sobe. Nedolgo potem že zapusti hišo ter se napoti v smeri proti ne preveč oddaljeni cesti, kjer je zjutraj videla Pitta. Ta pa se je dozdevno že oddaljil odtod, ker ga sobarica kljub temu, da je z največjo pozornostjo gledala okrog sebe, nikjer ni mogla odkriti.

Toda pretkana sobarica je bila navajena vztrajno zasledovati svoj cilj. In tako je šla vedno dalje po cesti, vedno se ozirajoč okrog sebe. Vsakega mimoidočega je motrila z napeto pozornostjo.

Tedaj pa se je izvilje iz ust lahek vzklik začudenja. Saj je zagledala Pitta, ki je ravnokar obstal pred desko za oglase ter malomarno motril razne objave, ki so vabile k zabavam.

Sobarica takoj zmanjša brzino svojih korakov ter gre počasi mimo Pitta, da jo je vsekakor moral videti. Deklica se v svoji domnevi ni varala. Ko je dozdevno malomarno šla mimo njega, je bilo naenkrat slišati nagle korake za njo.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavni kotiček.

Račun.

Učitelj: «Mamica ti da pet dinarjev. Od teh enega zapraviš, a dva izgubiš. Kaj ti še ostane?»
Francek: «Par zaušnic.»

Med otroki.

Mali dečki se igrajo «pogreb».
Mož: «No, otroci, če predstavljate pogreb, morate tudi jokati.»
Otroci: «O, ne, mi pokopavamo učitelja.»
Mož: «Za katero boleznijo pa je umrl?»
Otroci: «Za nobeno! Mi smo ga ubili...»

Iz šole.

Učitelj: «Janezek, imenuj mi kakšnega četveronožca!»
Janezek (premišljuje in reče): «Miza.»

V slaščičarni.

V slaščičarni stoji majhen dečko, ko vstopi stranka. «Oče pride takoj,» reče možic.
Stranka (se šali): «No, mali, tebi pa ni hudo, ko lahko ješ toliko slaščic.»
Dečko: «Oh ne, saj jih ne smem jesti, le ližem jih včasih...»

Zadoščenje.

Trgovec: «Vaš maček mi je požrl klobaso, ki stane 10 dinarjev.»
Gospodična: «Jaz bom mrho že pretepla.»
Trgovec: «Če ga Vi namlatite, nimam jaz od tega ničesar.»
Gospodična: «No, ga pa tepite Vi!...»

Seveda.

Žena: «Kaj misliš, ali je bil tisti golob, ki je prinesel zeleno vejico v Noetovo ladjo, moškega ali ženskega spola?»
Mož: «Gotovo je bil moški, sicer ne bi tako dolgo časa zdržal z zaprtim kljunom...»

Edina pametna beseda.

Zdravnik: «Ali je bolnik mnogo blodil od sinoči naprej?»
Žena: «Da, gospod zdravnik. Ko ste Vi odšli, je še rekel: «Ali je mazač že proč?» In to so bile edine pametne besede, ki jih je izrekel...»

Posledica ljudske veselice.

Urša: «Tvoj mož je pri srečolovu dobil prašiča. Kako ste ga pa spravili domov?»
Neža: «O, mnogo laže kakor mojega moža...»

Dober lovec.

Prvi lovec: «Kaj praviš, ali ni to dober strel?»
Dve divji raci sem pogodil skozi gosto grmovje.»
Drugi: «O, jaz pa sem nekoč zadel raco skozi hrbet svojega soseda, in pomisli, ta raca je bila celo že pečena...»

Pri brivcu.

Kosmatin: «Nikar me tako na kratko ne ostrizite, kakor ste me zadnjič!»
Brivec: «Zakaj ne?»
Kosmatin: «Da ne bo kdo mislil, da sem ženska.»

100.000

glasbil smo prodali lansko leto, kar priča o izvrstni kvaliteti naših izdelkov. Pošljemo Vam instrument po

izredno nizki ceni direktno iz tovarniškega skladišča 8 dni na ogled. Gramofoni od 345 Din, violine od 95 Din, harmonike od 85 Din dalje. Citre, gitare, mandoline, tamburice, pihala itd. **Velik katalog zastonj!** Zahtevajte ga takoj od tv. skladišča

MEINEL IN HEROLD

tovarna glasbil in gramofonov, MARIBOR ŠT. 104